

Asia: VN/17576/2021

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi oppivelvollisuuslain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Aikuislukioliitto ry kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi oppivelvollisuuslain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi.

Lakiesitys liittyy oppivelvollisuuden laajentamisen toimeenpanon aikana havaittuihin lainsäädännön tarkennustarpeisiin. Siinä esitetään muutoksia mm. Suomessa opiskelutarkoituksessa oleskelevien lasten oppivelvollisuuden suorittamiseen ja koulutuksen maksuttomuuteen, 17-vuotiaiden oppivelvollisten asemaan, opiskelupaikan osoittamiseen, maksuttomuuden pidentämiseen ja majoitus- ja matkakorvausten määräytymiseen. Esitys sisältää myös täsmennyksiä tietojensaantioikeudesta, oppivelvollisuuden suorittamisen keskeyttämisestä ja opiskeluoikeudesta.

Yhdistyksemme pitää lakiesityksen ehdotuksia tarkoituksenmukaisina ja hyvin perusteltuina. Muutosten voi odottaa jatkossa yksinkertaistavan oppivelvollisuuden toimeenpanemista kouluissa, selkeyttävän säännöksiä sekä opiskelijoiden että koulutuksen järjestäjien osalta ja parantavan opiskelijoiden yhdenvertaisuutta oppivelvollisuuden suorittamisessa.

Lausumme lakiesityksen eri asiakohtien osalta kohteliaimmin seuraavaa.

a) Oppivelvollisuuslain soveltaminen opiskelutarkoituksessa Suomeen tulleisiin alaikäisiin opiskelijoihin

Hallituksen esityksessä tarkennetaan oppivelvollisen opiskelijan määritelmää ja sitä, mitä vakinaisella asumisella Suomessa tarkoitetaan.

Lain soveltamisalan ulkopuolelle esityksessä rajattaisiin Suomessa opiskelutarkoituksessa oleskelevat oppivelvollisuusikäiset. Näin vapaaehtoisesti Suomeen tiettyä koulutusta suorittamaan hakeutuneisiin henkilöihin ei kohdistettaisi oppivelvollisuuslain velvoitteita, lain alkuperäisen tarkoituksen mukaisesti. Kyseiset opiskelijat jäisivät rajauksen myötä maksuttomuuden ulkopuolelle mutta koulutuksen järjestäjät voisivat halutessaan tarjota heille myös oppimateriaalit maksuttomasti.

Katsomme, että ehdotettu raja on perusteltu ja selkeyttäisi opiskelutarkoituksessa Suomessa oleskelevien opiskelijoiden ja heidän huoltajiensa oikeudellista asemaa oppivelvollisuuteen liittyvien velvoitteiden suhteen.

Muutoksen voi odottaa lisäävän jonkin verran erityisesti aikuislukioissa tehtävän hallinnollisen työn määrää, esim. selvittäessä toisesta oppilaitoksesta aikuislukioon siirtyneen opiskelijan maassaolon perustetta ja mahdollista oikeutta maksuttomiin oppimateriaaleihin.

b) 17-vuotiaiden oppivelvollisten asema ja oppivelvollisuuden suorittaminen

Oppivelvollisuuslain 5 § muutettaisiin niin, että 17 vuotta täyttäneet oppivelvolliset voisivat jatkossa suorittaa oppivelvollisuutta myös lasten perusopetuksessa. Tavoitteena olisi turvata oppivelvollisuuden suorittamisen jatkuvuus mm. silloin, kun oppivelvollisella on erityisen tuen tarpeita tai hän on muuten haastavassa elämäntilanteessa, eikä siirtymistä aikuisten perusopetukseen tai TUVA-koulutukseen nähdä tarkoituksenmukaiseksi vaihtoehdoksi.

Lähtökohtana kuitenkin säilyisi, että oppivelvollisuutta suoritettaisiin 17 ikävuoden täyttymisen jälkeen pääsääntöisesti aikuisten perusopetuksessa tai muussa oppivelvollisuuslain 4 §:ssä tarkoitettussa koulutuksessa.

Aikuisten perusopetus soveltuu erittäin hyvin oppivelvollisuuden suorittamiseen myöhään maahan tulleille 17-vuotialle heti maahantulon jälkeen tai jos nuori täyttää 17 varsin pian lasten perusopetuksen aloittamisen jälkeen, esim. valmistavassa opetuksessa. Huonommin se kuitenkin soveltuu oppivelvollisuuden suorittamiseen silloin, kun opiskelijalle on tehty erityisen tuen päätöksiä.

Aikuislukioliitto ry pitääkin esitettyä muutosta perusteltuna, koska se antaisi opetuksen järjestäjille nykyistä enemmän harkinnanvaraa oppivelvolliselle parhaiten soveltuvan opintopolun järjestämisessä. Muutos parantaisi päättötodistusta vaille jääneiden 17 vuotta täyttäneiden oppivelvollisuuden suorittamismahdollisuuksia erityisesti alueilla, joissa aikuisten perusopetusta ei ole tarjolla mutta se myös turvaisi oppivelvolliselle tarvittavien perusopetuslain mukaisten tukitoimien jatkumisen. Osaltaan muutos voisi myös auttaa varmistamaan opintopolun jatkumista perusopetuksen jälkeisiin opintoihin.

Yhdistyksemme katsoo, että opiskelupaikan osoittamisessa tulisi lähtökohtaisesti huomioida opiskelijan etu, jotta oppivelvollisuuden suorittaminen voitaisiin saattaa loppuun opiskelijan tilanteeseen parhaiten soveltuvassa opiskeluympäristössä.

c) Opiskelupaikan osoittaminen

Esityksessä ehdotetaan oppivelvollisuuslain mukaista opiskelupaikan osoittamista koskevaa säätelyä täsmennettäväksi siten, että vaatimaan erityiseen tukeen oikeutetulle oppivelvolliselle voitaisiin osoittaa opiskelupaikka jo ennen laissa säädetyn kahden kuukauden määräajan päättymistä. Lakiesityksessä ehdotetaan myös säätelyä tarkennettavaksi TUVA-koulutuksen siirtymäsäännösjärjestäjien osalta siten, että velvollisuus vastaanottaa osoitettu oppivelvollinen koskisi myös siirtymäsäännöksen nojalla toimivia entisiä VALMA-koulutuksen järjestäjiä mutta ei yksityisiä aikuisten perusopetuksen järjestäjiä.

Aikuislukioliitto ry pitää esitettyjä säännösmuutoksia kannatettavina. Nopeamman opiskelupaikan osoittamisen ja opintojen aloittamismahdollisuuden osalta olisi kuitenkin hyödyllistä, että vaativan erityisen tuen aloituspaikkoja olisi alueellisesti riittävästi ja että paikalliset koulutuksen järjestämisen rakenteet tosiasiallisesti mahdollistaisivat joustavat menettelyt nopean aloittamisen osalta.

d) Maksuttomuuden pidentäminen

Oppivelvollisuuslain mukaista maksuttomuuden pidentämistä koskevaa päätöksentekomenettelyä ehdotetaan lakiesityksessä muutettavaksi siten, että maksuttomuutta ei missään tilanteissa pidennettäisi ilman hakemusta, vaan kaikki pidennysperusteet otettaisiin huomioon vain hakemuksen perusteella. Säätelyä ehdotetaan tarkennettavaksi myös siten, että maksuttomuuden pidentämistä voitaisiin hakea vasta opintojen loppuvaiheessa, jos näyttäisi siltä, että opiskelija ei saa suoritettua opintojaan loppuun säädettyssä ajassa.

Aikuislukioliitto ry kannattaa esitettyä muutosta, koska se selkeyttäisi tilannetta sekä opiskelijan että koulutuksen järjestäjän kannalta. On oletettavaa, että sekä hakemuksia että päätöksiä koulutuksen maksuttomuuden pidentämisestä tehdään jatkossa runsaasti juuri aikuislukioissa.

e) Tietojensaantioikeus erityisen tuen tarpeesta

Yhdistyksemme pitää perusteltuna lakiesityksessä ehdotettuja tarkennuksia tiedonsaantioikeuden osalta. Erityisen tuen tarpeen tiedonsaantia koskevien muutosten voi katsoa parantavan oppivelvollisen opiskelijan asemaa ja oikeaan opiskelupaikkaan ohjautumista sekä mahdollisuuksia saada erityistä tukea. Asuinkunnan tiedonsaantioikeuksia koskeva muutosehdotus mahdollistaisi myös paremmin oppivelvollisten opiskelijoiden tuen tarpeen huomioimisen.

f) Oppivelvollisuuden suorittamisen keskeyttäminen ja opiskeluoikeus

Hallituksen esityksessä ehdotetaan eronneeksi katsomista koskevaa sääntelyä tarkennettavaksi siten, että opiskelija voitaisiin katsoa eronneeksi suoraan koulutuksen järjestäjän tekemän oppivelvollisuuslain 7 §:n mukaisen keskeyttämiss päätöksen nojalla ilman, että oppivelvollisen tulisi itse ilmoittaa eroamisestaan.

Aikuislukioliitto ry pitää esitettyä muutosta perusteltuna ja katsoo sen selkeyttävän opiskeluoikeutta koskevaa tilannetta sekä opiskelijalle että koulutuksen järjestäjälle. Yhdistyksemme pitää myös tältä osin hyvinä perusopetuslain 46 §:ään, lukiolain 24 §:ään ja tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta annetun lain 18 §:ään ehdotettuja muutoksia opiskelijan eronneeksi katsomisesta.

Ronimus Mauri
Aikuislukioliitto ry (Aikuislukioiden Rehtorit AiRe ry)